

Підсумовуючи, слід зазначити, що використання інтерактивних платформ у процесі навчання є цінним доповненням до звичних методик навчання та можуть допомогти покращити і урізноманітнити процес вивчення мови для студентів та підвищити рівень зацікавленості. Застосування різноманітних онлайн-джерел може допомогти вчителям доповнити свої навчальні матеріали, надаючи учням різноманітні матеріали для аудіювання та види діяльності, які можна адаптувати до їхніх потреб та інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Fluentize. Fluentize lessons [Електронний ресурс]. URL: <https://app.fluentize.com/lessons> (дата звернення: 20.04.2023).
2. Listen In English. Listen in English [Електронний ресурс]. URL: <https://www.listeninenglish.com/index.php> (дата звернення: 20.04.2023).
3. TED-Ed. TED-Ed [Електронний ресурс]. URL: <https://ed.ted.com/> (дата звернення: 23.04.2023).
4. TEDx Talks. TEDx Talks [Електронний ресурс]. URL: <https://www.youtube.com/@TEDx> (дата звернення: 20.04.2023).
5. TED Talks. TED Talks [Електронний ресурс]. URL: <https://www.youtube.com/@TED> (дата звернення: 20.04.2023).
6. TED-Ed. TED-Ed [Електронний ресурс]. URL: <https://www.youtube.com/@TEDEd> (дата звернення: 20.04.2023).
7. Randall's ESL Cyber Listening Lab. Randall's ESL Cyber Listening Lab [Електронний ресурс]. URL: <https://www.esl-lab.com/> (дата звернення: 20.04.2023).
8. ESL Video. ESL Video [Електронний ресурс]. URL: <https://eslvideo.com/index.php> (дата звернення: 20.04.2023).
9. Little Fox. Little Fox [Електронний ресурс]. URL: <https://www.littlefox.com/en> (дата звернення: 20.04.2023).
10. Test-English. Listening [Електронний ресурс]. URL: <https://test-english.com/listening/> (дата звернення: 20.04.2023).
11. Alzamil J. (2018). Listening skills: Important but difficult to learn [PDF файл]. English Language Centre Taif University, Saudi Arabia. URL: <https://osf.io/9yhf2/download/?format=pdf> (дата звернення: 20.04.2023).

Сенатор В.О.

група АМ-81

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького
Науковий керівник – канд. філ. наук, доцент Кресан О.Я.

ТИПОЛОГІЯ ДИСКУРСУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Термін «дискурс» застосовувався ще понад дві тисячі років тому. У Стародавньому Римі ним позначали бесіди (діалоги, мовлення) вчених. У XIX ст. цей термін стає полісемічним. Німецьким мовознавцем Я. Гріммом було вказані наступні семантичні параметри:

- 1) діалог, бесіда;
- 2) мовлення, лекція [3, с. 32].

Французький вчений Ф. де Сосюр дає визначення поняттю дискурсу та робить перші спроби дослідити його сутність [8, с. 118], а у 50-ті роки ХХ ст. у своїй статті «Аналіз дискурсу» американський вчений З. Харріс використовує це як лінгвістичний термін [8, с. 12–18].

Загалом поняття «дискурс» є багатогранним феноменом мислення та комунікації, що привертає увагу сучасних мовознавців. Його аналізують і неоднозначно трактують у різних галузях сучасної лінгвістики, а також у багатьох науках, предметом вивчення яких є дискурс. [4, с. 17].

Дати точне визначення дискурсу намагалися видатні науковці, зокрема Т. ван Дейк, Ю.Габермас, Р. Барт, Н. Ферклоу, П. Серіо, Д. Шифрін, Н.Д. Арутюнова та багато інших [4, с. 17]. Визначення Н.Д. Арутюнової, яка розуміє дискурс як «зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними і прагматичними, соціокультурними та іншими факторами»; «як текст, взятий у подієвому аспекті; мовлення, розглянуте як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і в механізмах їхньої свідомості (когнітивних процесах)» [9, с. 124] вважається загальноприйнятим. Згідно з цим визначенням, дискурс розуміється як лінгвістична практика, спрямована на осмислення контексту та умов, у яких учасники комунікації продукують тексти з певними мовними одиницями. [там само].

Упродовж останніх років неодноразово робилися спроби систематизувати та класифікувати існуючі визначення. Так, В.Є. Чернявська, узагальнивши різні тлумачення дискурсу та проаналізувавши праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, розрізняє два підходи до визначення дискурсу. Перший підхід розглядає дискурс як комунікативну подію, відбиту як у письмовому тексті, так і в усному мовленні, що «здійснюється у визначеному когнітивно і типологічно обумовленому комунікативному просторі» [11, с. 147]. Згідно з другим підходом, дискурс розглядається як серія текстів на одну тему, а «зміст (тема) дискурсу розкривається не одним окремим текстом, а через інтертекстуальність, у комплексній взаємодії багатьох окремих текстів» [там само]. Обидва підходи доповнюють один одного і враховуються у практиці лінгвістичного аналізу дискурсу [там само].

Український лінгвіст Ф. Бацевич на основі комунікативної моделі Р. Якобсона класифікує дискурс за такими ознаками [1, с. 73]:

- за виявом комунікації в суспільстві (комунікативний, мовний; вербальний, невербальний дискурс, сучасні дискурсивні практики, дискурс мовчання);
- за каналами спілкування (візуальний, слуховий, тактильний дискурс);
- за різновидами мовлення (формами мовленнєвої діяльності): усний, письмовий дискурс;
- за типами й формами мовлення, принципами побудови повідомлення (монологічний, діалогічний, нарративний, риторичний, іронічний дискурс);
- за тотожністю з предметом дослідження різних наук (соціологічний, політологічний, філологічний дискурс);
- індивідуальними характеристиками мовлення (особистісний, неповторний, колективістський, авторитарний);
- за реалізацією в різних сферах спілкування (юридичний, політичний, газетний, кінодискурс, театральний, рекламний, святковий дискурс);

- за етнокультурними особливостями спілкування (міжкультурний, різномовний дискурс);
- за функціональним стилем (науковий, діловий, художньо-белетристичний дискурс);
- за виявом правил спілкування, способів викладу й утілення прагматичної мети мовців (етикетний, лайливий, дидактичний дискурс).

При цьому, за сферами комунікації виокремлені такі типи дискурсу: академічний, педагогічний, рекламний, релігійний, бізнес-дискурс, дипломатичний, переговорів, політичний, риторичний, сімейного спілкування, юридичний, Інтернет-дискурс, медичний, психотерапія/НЛП. За сферою спілкування А. Баранов і Ю. Караулов розрізняють політичний, юридичний, військовий, економічний, педагогічний та інші види. Окремим різновидам дискурсу присвячували дослідження багато вчених, наприклад: Н. Волкогон – рекламному, А. Габідулліна – навчально-педагогічному, Л. Колток – педагогічному, С. Коновець – газетному, К. Серажим – політичному, Т. Скуратовська – судовому, І. Соболева – публіцистичному тощо [див. 5, с. 37]. Крім того, варто додати, що лінгвісти часто пов'язують дискурс з певною лінгвокультурою: американський дискурс (С. Пак), англійський дискурс (О. Селіванова) тощо. Тип дискурсу може визначатися й гендерними параметрами (О. Прокудіна) [див. 2, с. 47–59].

Зокрема найважливішими характеристиками педагогічного дискурсу, що представлені в науковій літературі різними авторами, є:

- своєрідна суспільна мета (соціалізація члена суспільства);
- хронотоп (єдність часу й місця);
- учасники (учителі й учні, викладачі та студенти);
- особливі цінності, що формують світогляд студента;
- жанрова парадигма педагогічного дискурсу: урок, лекція, семінар, іспит, батьківські збори, бесіда батьків і дитини, учителя й учня тощо;
- жанри педагогічного спілкування (пояснення, вправа, контроль, організація діяльності основних учасників);
- спеціальні тексти (прислів'я, приказки, тексти підручників тощо);
- характерне використання педагогічних стратегій [10, с. 248].

Тобто, педагогічний дискурс належить до інституційного типу дискурсу, володіє всіма вказаними вище системоутворювальними ознаками і співвідноситься з юридичним, науковим, рекламним, релігійним, спортивним, військовим дискурсами тощо [7, с. 132].

Своєю чергою, дослідники, що займаються розглядом рекламного дискурсу, наголошують на тому, що задля досягнення комунікативно-прагматичної мети, автори текстів мають досягти таких цілей: надати інформацію про товар, або послугу, нагадати про його існування та вирізнити його особливість з-поміж інших об'єктів рекламування. Відповідно комунікативним цілям рекламні повідомлення поділяються на:

- інформативні, що ознайомлюють аудиторію з товаром або послугою і створюють первинний попит;
- персуазивні, що формують переваги товару(послуги) і створюють вибірковий попит (набувають особливого значення на етапі росту);
- мнемонічні, що утримують товар або послугу на ринку, нагадуючи споживачеві та підтримуючі його прихильність до марки (необхідні на етапі «зрілості») [6, с. 203].

Вивчаючи еволюцію поняття дискурсу, особливо в контексті класифікації, вітчизняні та зарубіжні дослідники висувують різні підходи до його тлумачення, що ілюструє неоднозначність цього поняття в сучасній лінгвістиці. Крім того, існують різні типології дискурсу, які базуються на різних ознаках. У цьому контексті виокремлюють

різні типи дискурсу. Кожний із цих типів має свої особливості, які можуть проявлятися як у письмовому, так і в усному дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : навчальний посібник. Київ : ВЦ, «Академія», 2004. 344 с.
2. Габідулліна А.Р. Навчально-педагогічний дискурс: категоріальна структура та жанрова своєрідність : дис. докт. філ. наук : 10.02.02. Донецьк : ДНУ, 2009. С. 47–59.
3. Герасименко О. Ю. Потракткування дискурсу та його характеристика у лінгвістичній думці. Інтелект, особистість, цивілізація (1 (22)). 2021. с. 30-39. DOI : 10.33274/2079-4835-2021-22-2-30-39
4. Данилюк Л.В. Дискурс у міжмовному та міжкультурному аспекті // Актуальні проблеми сучасного дискурсу в теоретичній та прикладній лінгвістиці: Матеріали IV Регіон. наук.-практ. конф., м. Полтава, 5 грудня 2019 р. Полтава : Полтавський інститут економіки і права Університету «Україна», 2019. С.17-21.
5. Никітіна А.В. Педагогічний дискурс учителя словесника : монографія. Київ : Ленвіт, 2013. 338 с.
6. Поліщук М. І. Класифікація рекламного дискурсу. «Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених» : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених, м. Одеса, 19 листопада 2021 року. – Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2021. С. 203-205.
7. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.
8. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність : монографія. Київ, 2002. 392 с.
9. Ситник І. В. Дискурс в сучасній лінгвістиці. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2020 № 46 том 2. С. 123-126. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39827/1/I_Sytnyk_NVMHU_46_KUBG.pdf (Дата звернення: 15.04.2023)
10. Ситник І. В. Педагогічний дискурс у типології дискурсу. Збірник наукових праць «Нова філологія» № 83 (2021). С. 244-250. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39064/1/I_Sytnyk_NF_83_KUBG.pdf (Дата звернення: 15.04.2023)
11. Фуко М. Археологія знання / пер. Бр. Левченко. Киев : НикаЦентр, 1996. 208 с
12. Harris Z. Discourse Analysis. Linguistic Society of America, 1952. 30 p.